

Αρ.ΣΕ: 1524-23

10 Νοεμβρίου 2023

Πρόεδρο
Κοινοβουλευτικής Επιτροπής
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών

Κοινοβουλευτική Επιτροπή
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών
Δευτέρα, 13 Νοεμβρίου 2023 και ώρα 10.00 π.μ.

**Συζήτηση θεμάτων εγγραφέντων με τη διαδικασία του αυτεπαγγέλτου
(Κανονισμός 41Α):**

- 10.10 π.μ. 1. **Έμφυλη βία: Πρωτόκολλα αντιμετώπισης θυμάτων, αστυνομική διερεύνηση καταγγελιών, κατάρτιση δικαστών στην έμφυλη βία και κάλυψη από ΜΜΕ.**
(Αυτεπάγγελτη εξέταση έπειτα από εισήγηση των κ. Ειρήνης Χαραλαμπίδου, Γιώργου Κουκουμά, Ρίτας Θεοδώρου Σούπερμαν, Φωτεινής Τσιρίδου και Αλεξάνδρας Ατταλίδου)
(7.2.2022)
(Αρ. Φακ. 23.04.039.035-2022)
Συνέχιση της συζήτησης.

Αναφορικά με το πιο πάνω θέμα, η ΣΕΠΚΒΟ σας ενημερώνει τ' ακόλουθα:

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ

Διατμηματικές Διαδικασίες (ΔΔ)

Ως επίσημες διαδικασίες υπάρχουν οι Διατμηματικές Διαδικασίες οι οποίες είναι εγκεκριμένες από το Υπουργικό Συμβούλιο:

- Οι Διατμηματικές Διαδικασίες (2002) είναι εγκεκριμένες από το Υπουργικό Συμβούλιο (Αρ. Απόφασης 55.646 και ημερ.16.05.2002), βρίσκονται σε ισχύ, και καλύπτουν τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας που δεν υπάρχουν στις άλλες Διαδικασίες, όπου σύμφωνα με το άρθρο 2 – Ερμηνεία – του περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου του 2000 (119(I)/2000):
"μέλος της οικογένειας" σημαίνει—
(α) άντρα και γυναίκα που—
(i) έχουν συνάψει νόμιμο γάμο ανεξάρτητα αν ο γάμος υφίσταται ή όχι, ή
(ii) συζούν ή συζούσαν ως αντρόγυνο·
(β) γονείς των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·
(γ) τέκνα των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α) ανεξάρτητα αν αυτά είναι φυσικά ή υιοθετημένα τέκνα του ενός ή και των δύο εν λόγω προσώπων καθώς και τα εγγόνια των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·
(δ) κάθε πρόσωπο το οποίο διαμένει με οποιοδήποτε από τα πιο πάνω πρόσωπα·
- Οι Διατμηματικές Διαδικασίες (2017) οι οποίες είναι εγκεκριμένες από το Υπουργικό Συμβούλιο (Αρ. Απόφασης: 83.680 και ημερ.08.11.2017) βρίσκονται σε ισχύ, και καλύπτουν τα παιδιά που εμπλέκονται σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Οι εν λόγω Διατμηματικές Διαδικασίες (ΔΔ) λειτουργούν ταυτόχρονα, ξεχωριστά αλλά και συμπληρωματικά. Αυτό έγκειται στην πολυπλοκότητα των υποθέσεων βίας, στις διαφορετικές δυναμικές και ανάγκες των θυμάτων, καθώς και στην ανάγκη της πολυεπίπεδης διατμηματικής/διυπηρεσιακής συνεργασίας που επιβάλλεται να υπάρχει μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατικών υπηρεσιών.

Διαδικασίες του Σπιτιού της Γυναίκας (ΣΤΓ)

Το ΣΤΓ, από την 1^η Δεκεμβρίου 2020, λειτουργεί ως ένα διεπιστημονικό κέντρο, όπου επαγγελματίες από διάφορες ειδικότητες και κρατικούς λειτουργούς (Κλινικοί Ψυχολόγοι, Κοινωνικοί Λειτουργοί, ειδικά εκπαιδευμένα μέλη της Αστυνομίας, κ.ά.), εργάζονται κάτω από την ίδια στέγη/ δομή με σκοπό την παροχή εξειδικευμένης στήριξης στα θύματα βίας. Στο ΣΤΓ έχουν πρόσβαση όλες οι γυναίκες και κορίτσια θύματα βίας με τα εξαρτώμενα παιδιά τους, χωρίς καμία διάκριση, συμπεριλαμβανομένων γυναικών μεταναστριών ή προσφύγων ανεξαρτήτως της μεταναστευτικής ή προσφυγικής τους κατάστασης/ ιδιότητας.

Τα υπουργεία, Δικαιοσύνης & Δημόσιας Τάξεως, Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας και Υγείας, αποτελούν την αρμόδια Ad hoc Υπουργική Επιτροπή που εποπτεύει/ εγκρίνει τις εργασίες του ΣΤΓ. Ο Διαχειριστής του ΣΤΓ είναι ο ΣΠΑΒΟ.

Οι Διαδικασίες λειτουργίας του ΣΤΓ ετοιμάστηκαν από την αρμόδια Τεχνική Επιτροπή και η ΣΕΠΚΒΟ που προέδρευε, τις υπέβαλε στην αρμόδια Ad hoc Υπουργική Επιτροπή για έγκριση προς πιλοτική εφαρμογή (Αρ.ΣΕ: 1410-21 και ημερ.11 Μαρτίου 2021). Ωστόσο, μετά από 2 χρόνια εξακολουθεί να εκκρεμεί η έγκριση τους.

Πρωτόκολλα Συνεργασίας

Επιπρόσθετα, υπάρχουν Πρωτόκολλα Συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών τα οποία δεν είναι εγκεκριμένα από το Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά οφείλουν να ικανοποιούν/ εφαρμόζουν τις σχετικές νομοθεσίες, καθώς και τις προαναφερθέντες εγκεκριμένες Διατμηματικές Διαδικασίες. Για παράδειγμα υπάρχουν τα πιο κάτω:

- Πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ Αστυνομίας και ΣΠΑΒΟ για θύματα ενδοοικογενειακής βίας,
- Πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ Αστυνομίας και Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας για θύματα εμπορίας προσώπων.

Εσωτερικές/ Ενδο-τμηματικές Διαδικασίες των κρατικών υπηρεσιών (Εγκύκλιοι/ Αστυνομικές Διατάξεις/ Οδηγίες)

Πέρα των προαναφερθέντων Διατμηματικών Διαδικασιών (ΔΔ), η κάθε εμπλεκόμενη κρατική υπηρεσία έχει τις δικές της εσωτερικές διαδικασίες (εγκύκλιοι/ αστυνομικές διατάξεις/ οδηγίες) οι οποίες οφείλουν να συνάδουν με τις ΔΔ που δημιουργήθηκαν για την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών νομοθεσιών. Διευκρινίζεται ότι οι ΔΔ περιγράφουν τη βασική διυπηρεσιακή διαδικασία μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατικών υπηρεσιών η οποία παραμένει πάντα η ίδια στη βάση της, και αυτή είναι που αναγράφεται σε παλαιότερες και νέες σχετικές νομοθεσίες.

Η εμπειρία έδειξε ότι οι εμπλεκόμενες κρατικές υπηρεσίες είτε δεν έχουν εσωτερικές διαδικασίες αντιμετώπισης θυμάτων βίας, είτε αυτές που έχουν εσωτερικά/ ενδο-τμηματικά δεν συνάδουν με τις ΔΔ και κατά συνέπεια ούτε με τις σχετικές νομοθεσίες. Αυτό διαφάνηκε δυστυχώς με την τραγική υπόθεση του Στυλιανού, όπου η σχετική Έκθεση¹ της Επιτρόπου Διοικήσεως & Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (14 Νοεμβρίου 2019) κατέδειξε το εν λόγω γεγονός. Επίσης, πέρα του προβλήματος των Εσωτερικών/ Ενδο-τμηματικών Διαδικασιών των εμπλεκόμενων κρατικών υπηρεσιών, στην ίδια Έκθεση, η Επίτροπος διαπίστωσε ότι ούτε οι ΔΔ εφαρμόστηκαν.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ

Εξειδικευμένα Κλιμάκια Βίας της Αστυνομίας

Τα εξειδικευμένα Κλιμάκια Βίας της Αστυνομίας χειρίζονται μόνο υποθέσεις στα πλαίσια του περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου του 2000 (Ν. 119(Ι)/2000). Συνεπώς, όλες οι υπόλοιπες υποθέσεις που εμπíπτουν στα πλαίσια του του περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμου του 2021 (Ν. 115(Ι)/2021), καταλήγουν στους Τοπικούς Αστυνομικούς Σταθμούς ή στα ΤΑΕ. Συγκεκριμένα, οι υποθέσεις βιασμού εκτός οικογένειας τυγχάνουν χειρισμού στα ΤΑΕ και όχι στο ΣΤΓ, δημιουργώντας έτσι δυο κατηγορίες θυμάτων βίας, και επαναθυματοποιώντας τα θύματα βιασμού τα οποία στερούνται τις υπηρεσίες του ΣΤΓ. Η ΣΕΠΚΒΟ απευθύνθηκε επανειλημμένα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης & Δημόσιας Τάξεως, και την Αστυνομία για το θέμα, ωστόσο το ζήτημα εξακολουθεί να εκκρεμεί.

Εφαρμογή του αυτεπάγγελτου στις υποθέσεις βίας

Η εφαρμογή του αυτεπάγγελτου στις υποθέσεις βίας είναι προβληματική και επικίνδυνη στις περιπτώσεις που το θύμα αρνείται να καταθέσει. Αυτό που συμβαίνει στην παρούσα φάση είναι ότι ανοίγεται ποινική υπόθεση σε κάθε γυναίκα θύμα βίας που αποτείνεται στην Αστυνομία. Ενώ

¹ <https://media.philenews.com/PDF/porismastylianos.pdf?fbclid=IwAR3llken51rOGFkzKG-RJuZymy8SMSE7TgqEJLBq1ORIPa4WGyMxyGaen0>

προηγουμένως, ένα θύμα βίας μπορούσε να πάει στην Αστυνομία να προβεί σε Αναφορά περιστατικού (εγγραφή στο Μητρώο Παραπόνων) και όχι να προβεί σε Καταγγελία (κατάθεση). Η Αστυνομία δεν μπορούσε ν'ανοίξει ποινική υπόθεση αν το θύμα αρνείτο να δώσει κατάθεση (καταγγελία). Ο λόγος που τα θύματα δεν Καταγγέλουν με την πρώτη, αλλά Αναφέρουν στην Αστυνομία, είναι για να υπάρχει ως ιστορικό στο Μητρώο Παραπόνων για μελλοντική ποινική διαδικασία.

Η εν λόγω κατάσταση δημιούργησε το πιο κάτω αρνητικά συνεπακόλουθα:

- Τα ΤΑΕ έχει επωμιστεί σωρεία ποινικών φακέλων βίας (χωρίς κριτήρια διάκρισης επικοινδυνότητας/ σοβαρότητας της κάθε υπόθεσης).
- Όλες οι υποθέσεις, αφού είναι ποινικές, σημαντικές/ ασήμαντες καταλήγουν στη Νομική Υπηρεσία (ΝΥ), με αποτέλεσμα να δυσανασχετεί και η ΝΥ.
- Όταν οι υποθέσεις φτάνουν στο δικαστήριο πέφτουν, διότι το θύμα επιθυμεί ν' αποσύρει αφού εξαρχής δεν επιθυμούσε να κινηθεί ποινικά.
- Τα θύματα όταν πάνε στην Αστυνομία κι ενημερωθούν ότι θ ανοίξει άμεσα ποινική διαδικασία με ή χωρίς τη συγκατάθεση τους φεύγουν, και καταλήγουν να παραμένουν περισσότερο εγκλωβισμένα με το δράστη.
- Ο πιο κερδισμένος απ' όλη την κατάσταση είναι ο δράστης ο οποίος αθώνεται/ αποσύρονται οι καταγγελίες εναντίον του και έτσι μπορεί ανενόχλητος να συνεχίσει ν' ασκεί βία στο θύμα, καταλήγοντας σε κλιμάκωση της βίας/ επικοινδυνότητας.

Η ΣΕΠΚΒΟ ήταν πάντα υπέρ της εφαρμογής του αυτεπάγγελτου της Αστυνομίας, αλλά του σωστά εφαρμοσμένου αυτεπάγγελτου, όπου υπάρχουν κριτήρια διαχωρισμού των σοβαρών υποθέσεων υψηλής επικοινδυνότητας. Ο σωστή εφαρμογή του αυτεπάγγελτου πρέπει να είναι άρρητα συνδεδεμένη με την Αξιολόγηση Κινδύνου καθώς και την Ταχεία Έκδοση Προσωρινών Προστατευτικών Διαταγμάτων με στόχο πάντα την διασφάλιση της προστασίας/ ασφάλειας του θύματος και των εξαρτημένων της.

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ

Είναι εξαιρετικά σημαντική η εκπαίδευση του δικαστικού σώματος για την κατανόηση των δυναμικών της βίας με στόχο την αποτελεσματική απονομή δικαιοσύνης στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά των γυναικών. Ωστόσο, διαχρονικά το δικαστικό σώμα δεν έδειξε ενδιαφέρον για το θέμα. Για παράδειγμα, η ΣΕΠΚΒΟ, με επιστολή της (Αρ.ΣΕ: 1161-16 και ημερ.08 Μαρτίου 2016) προς το Ανώτατο Δικαστήριο, τόνισε την επιμόρφωσης/ ευαισθητοποίησης Δικαστών σε θέματα βίας στην οικογένεια και πρότεινε την πραγματοποίηση σχετικής συνάντησης για ανταλλαγή απόψεων με σκοπό τη συνδιοργάνωση σεμιναρίου/ συνεδρίου, με πρόσκληση εμπειρογνώμονα από το εξωτερικό, αναφορικά με την παροχή στήριξης/ προστασίας των θυμάτων βίας μέσα από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Το Ανώτατο Δικαστήριο ενημέρωσε τη ΣΕΠΚΒΟ ότι δεν χρειάζεται την εν λόγω εκπαίδευση.

Οι Δικαστές, ως οι απόλυτοι προστάτες του νόμου, οφείλουν ν' απονέμουν δικαιοσύνη. Στην εκδίκαση υποθέσεων βίας είναι ιδιαίτερα σημαντική η κρίση και η αντίληψη των Δικαστών η οποία δεν θα πρέπει να βασίζεται στην προκατάληψη, αλλά στις αρχές της δικαιοσύνης και της ισότητας των πολιτών ενώπιον του νόμου. Παράδειγμα, αποτελεί η απόφαση του μόνιμου Κακουργιοδικείου (Μάρτιος 2023) να επιβάλει ποινή φυλάκισης έξι μηνών με τριετή αναστολή σε 63χρονο που αποπειράθηκε να σκοτώσει την γυναίκα του τον Οκτώβριο του 2022. Η εν λόγω δικαστική απόφαση:

- Δεν τιμά το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, και σίγουρα δεν δικαιώνει τα θύματα, αλλά αντίθετα, τα επαναθυματοποιεί.
- Αφήνει τις γυναίκες-θύματα βίας απροστάτευτες και εκτεθμένες απέναντι στη συνεχή κακοποίηση του δράστη μέχρι να καταλήξουμε την επόμενη φορά σε γυναικοκτονία.

- Αποθαρρύνει για άλλη μια φορά τις γυναίκες-θύματα βίας να βρουν τη δύναμη ν' απεγκλωβιστούν από τον κύκλο της βίας και να καταγγείλουν τη βία.
- Αποθρασύνει τους δράστες να συνεχίζουν ν' ασκούν βία με τις «ευλογίες της ποινικής δικαιοσύνης».

Σημειώνεται ότι,

- Το άρθρο 15 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, και
- Το άρθρο 47 του περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και περί Συναφών Θεμάτων Νόμου του 2021 (115(I)/2021),

αναφέρονται στην ανάγκη εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων επαγγελματιών που χειρίζονται υποθέσεις βίας.

Επίσης, στην Εθνική Στρατηγική και το πρώτο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών (2023-2028), στον Πυλώνα Πρόληψης με Στρατηγικό Στόχο «Εξάλειψη των κοινωνικών και πολιτιστικών αντιλήψεων και στερεοτύπων που συμβάλλουν στη βία κατά των γυναικών και κοριτσιών» υπάρχει ο Επιμερους στοχος για την «Ενίσχυση των γνώσεων, δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας των επαγγελματιών πρώτης γραμμής, όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, για αποτελεσματική διαχείριση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών».

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι στην Έκθεση της η GREVIO κάνει αναφορά στην έλλειψη συστηματικής εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων επαγγελματιών που ασχολούνται με υποθέσεις βίας. Εκπαιδεύσεις για επαγγελματίες διοργανώνονται περιστασιακά από γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ. Δυστυχώς, όμως, αυτό δεν μπορεί να αντικαταστήσει την ανάγκη για τακτική, υποχρεωτική και συστηματική εξειδικευμένη ενδοϋπηρεσιακή και διατμηματική εκπαίδευση. Η GREVIO τονίζει την ανάγκη για συστηματική υποχρεωτική αρχική εκπαίδευση (induction training) και ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση για όλες τις μορφές βίας στους επαγγελματίες όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών που ασχολούνται με θύματα ή δράστες, με ιδιαίτερη αναφορά σε εισαγγελείς και δικαστές, την αστυνομία, λειτουργούς των κοινωνικών υπηρεσιών ευημερίας, επαγγελματίες υγείας, εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και δημοσιογράφους.

Σημαντικό ρόλο στην επιμόρφωση/ ευαισθητοποίηση τόσο των Λειτουργών Νομικής Υπηρεσίας όσο και των Δικαστών έχουν να διαδραματίσουν οι,

- Η Ακαδημία Νομικής Υπηρεσίας, και
- Η Σχολή Δικαστών.

ΚΑΛΥΨΗ ΑΠΟ ΜΜΕ

Οι λειτουργοί των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θα πρέπει να προστατεύουν τα θύματα βίας και ιδιαίτερα τα παιδιά θύματα βία και να μην τα εκθέτουν με τρόπο που προσβάλλει την αξιοπρέπεια τους, θυματοποιώντας τα για δεύτερη φορά χάριν της τηλεθέασης. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η προώθηση τη εφαρμογής του «Κώδικα για την Ισότητα των Φύλων στα ΜΜΕ» που ετοίμασε η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, αναφορικά με τις υποθέσεις βίας κατά των γυναικών και των παιδιών τους, καθώς και της ενδο-οικογενειακής βίας.

Η ΣΕΠΚΒΟ χαιρετίζει το έργο της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου στην εξέταση υποθέσεων έκθεσης θυμάτων βίας από τα ΜΜΕ και την προώθηση τους στο δικαστήριο για επιβολή προστίμων.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Το νομικό μας πλαίσιο είναι ισχυρό, υπάρχουν εξειδικευμένες one-stop-shop Δομές (Σπίτι Γυναίκας/ Σπίτι Παιδιού), υπάρχουν Διατμηματικές Διαδικασίες (ΔΔ) και Πρωτόκολλα Συνεργασίας, υπάρχουν εργαλεία. Εκείνο όμως που λείπει ώστε όλα αυτά να λειτουργήσουν συντονισμένα και αποτελεσματικά, είναι η παντελής έλλειψη εποπτικού ελέγχου, απ' όλες τις εμπλεκόμενες κρατικές υπηρεσίες. **Χρειάζονται δικλίδες εποπτικού ελέγχου για την εφαρμογή όλων των προαναφερθέντων, σε διάφορα επίπεδα, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία των θυμάτων βίας, και να μπορούν ν' αποδίδονται οι ευθύνες εκεί όπου υπάρχει επαγγελματική αμέλεια/ παρατυπία.** Η εν λόγω διαπίστωση διαφάνηκε και στην Έκθεση Αξιολόγησης² των Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια που αφορούν Παιδιά, η οποία διεξήχθη το 2021.

Σουσάνα Παύλου
Πρόεδρος Συμβουλευτικής Επιτροπής
Πρόληψης και Καταπολέμησης της Βίας στην Οικογένεια (ΣΕΠΚΒΟ)

² <http://www.familyviolence.gov.cy/upload/20211015/1634289178-15650.pdf>